

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การกำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา โดยกำหนดวิธีพิจารณาที่เป็นพิเศษแตกต่างจากการพิจารณาคดีอาญาโดยทั่วไปนั้น ก่อให้เกิดประเด็นปัญหาต่างๆ ตามที่กล่าวมาแล้วในบทก่อนหน้า ในบทนี้จะเป็นการสรุปประเด็นปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นและเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวต่อไป

5.1 บทสรุป

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ จัดตั้งขึ้นเพื่อรองรับสถานการณ์และแก้ไขปัญหาที่ตามมาจากวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น กล่าวได้ว่าคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศล้วนเป็นคดีทางเศรษฐกิจทั้งสิ้น ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศด้วย ในคดีการค้าระหว่างประเทศอาจเห็นได้ชัดว่าเป็นคดีเศรษฐกิจโดยตรง ส่วนคดีทรัพย์สินทางปัญญานั้นมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นการส่งเสริมให้นักประดิษฐ์ไทยคิดค้นและพัฒนาธุรกิจของตนเอง เป็นการคุ้มครองเศรษฐกิจและสร้างรายได้ให้แก่ประเทศเป็นจำนวนมากและเป็นรากฐานของการผลิตและจำหน่ายสินค้าและบริการอีกด้วย

ที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าศาลทรัพย์สินทางปัญญาเป็นศาลชำนาญพิเศษที่จัดตั้งขึ้นเพื่อพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ และมีกระบวนการพิจารณาที่รวดเร็วเพื่อเกื้อหนุนเศรษฐกิจ¹

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 7 ได้กำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งที่เกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศและคดีแพ่งและคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญา

จากการศึกษาพบว่า การกำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนั้นมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาอาจมีประเด็นปัญหาตามมา คือ

¹ สุวิชา นาควัชระ. (2548, 20 เมษายน). “บทบาทศาลยุติธรรมในคดีเศรษฐกิจกับการแก้ไขวิกฤตของประเทศ.” วารสารศาลยุติธรรมฉบับพิเศษ สัปดาห์วันศาลยุติธรรม, 5, ฉบับพิเศษ. หน้า 60.

การกำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา โดยกำหนดวิธีพิจารณาที่เป็นพิเศษแตกต่างจากการพิจารณาคดีอาญาทั่วไป ย่อมเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกัน² เนื่องจากในกรณีที่บุคคลกระทำความผิดอาญาเหมือนกัน ก็ควรที่จะได้รับการพิจารณาพิพากษาที่เหมือนกัน โดยไม่ควรได้รับการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่แตกต่างกันแต่อย่างใด

ในเรื่องความเหมาะสมในการกำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญามีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา เห็นว่าจากการศึกษาหลักในการดำเนินคดีทั้งคดีแพ่งและคดีอาญานั้นมีความแตกต่างกันเป็นอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องหลักในการดำเนินคดี ซึ่งคดีอาญานั้นใช้หลักการตรวจสอบ แต่คดีแพ่งนั้นใช้หลักความตกลง ความแตกต่างกันในเรื่องมาตรการการพิสูจน์คดีแพ่งและคดีอาญานั้นก็มีความแตกต่างกันเป็นอย่างมาก จึงทำให้มีการแยกระบบศาลในการพิจารณาคดีแพ่งและคดีอาญาออกจากกันโดยชัดเจน

การกำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญามีอำนาจพิจารณาคดีอาญาดังนั้น อาจเป็นการชี้นำและส่งเสริมให้คนไทยนั้นนิยมใช้มาตรการทางอาญาเป็นเครื่องมือต่อรองในการเรียกค่าเสียหายในทางแพ่งในคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาอีกด้วย เช่น เมื่อได้ดำเนินคดีอาญาโดยใช้มาตรการทางอาญาเป็นเครื่องมือต่อรองให้ชดใช้ค่าเสียหายทางแพ่ง และเมื่อได้รับชดใช้ค่าเสียหายในทางแพ่งแล้ว ก็มีการยอมความกันในคดีอาญาทำให้รัฐต้องสูญเสียงบประมาณในการดำเนินการที่รัฐได้ดำเนินการไปแล้ว

กรณีที่เรากำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญามีอำนาจพิจารณาคดีอาญาดังนั้น เพื่อแสดงให้เห็นต่างชาติรับรู้ว่าประเทศไทยเองจริงเองในเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าว เมื่อพิจารณาจะเห็นว่าผู้ที่ได้ประโยชน์ คือ ต่างชาติซึ่งเป็นประเทศผู้ผลิตเกี่ยวกับเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาฯ คือ มีมาตรการที่จะคุ้มครองเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาฯ ของเขาอย่างเคร่งครัด แต่สำหรับประเทศไทยนั้นเป็นประเทศที่เป็นผู้บริโภคเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาฯ ย่อมถูกมาตรการที่เคร่งครัดใช้บังคับควบคุมแทน

ในเรื่องการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนั้น อาจมีประเด็นปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 234 ซึ่งบัญญัติว่า “บรรดาศาลทั้งหลายจะตั้งขึ้นได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ

การตั้งศาลขึ้นใหม่เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่งหรือคดีที่มีข้อหาฐานใดฐานหนึ่ง โดยเฉพาะแทนศาลที่มีอยู่ตามกฎหมายสำหรับพิจารณาพิพากษาคดีนั้นจะกระทำไม่ได้”

² ดูรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540, มาตรา 30, 234.

มาตรฐานนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาสิทธิเสรีภาพ และรักษาความยุติธรรมให้กับปวงชน การตั้งศาลพิเศษขึ้นเพื่อพิจารณาคดีใดคดีหนึ่งโดยเฉพาะ หรือข้อหาฐานใดฐานหนึ่งโดยเฉพาะ ไม่สามารถทำได้ เนื่องจากอาจมีการนัดแนะหรือสอบถามผู้พิพากษาที่ทำการพิจารณาคดีไว้ล่วงหน้าก็ได้ อย่างไรก็ตามการตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาขึ้นมาให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา โดยกำหนดวิธีพิจารณาคดีอาญาที่เป็นพิเศษแตกต่างจากการพิจารณาคดีอาญาโดยทั่วไป เป็นการทำให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนในเรื่องการพิจารณาคดีของศาลนั้นลดน้อยลง ไม่ว่าจะ เป็นเรื่อง ผู้พิพากษาสมทบ หรือ การอุทธรณ์คดีอาญาต่อศาลฎีกา การจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าว จึงอาจมีประเด็นปัญหาในเรื่องความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

การกำหนดองค์คณะในการพิจารณาคดีอาญาที่ไม่แน่นอนนั้น ก่อให้เกิดทั้งข้อดีและข้อเสียควบคู่กันไป ข้อดีนั้น คือ ทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีอาญานั้นเป็นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการให้อำนาจผู้พิพากษาหัวหน้าศาลในการเพิ่มจำนวนผู้พิพากษาเข้าไปในองค์คณะได้ ในกรณี que เห็นว่าเป็นคดีที่มีความสำคัญ แต่ในทางที่กลับกันการกำหนดจำนวนองค์คณะในการพิจารณาคดีอาญาที่ไม่แน่นอนดังกล่าว โดยสามารถเพิ่มจำนวนองค์คณะได้อย่างไม่จำกัด ก่อให้เกิดผลกระทบต่อหลักในการดำเนินคดีอาญาที่สำคัญ เช่น หลักความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรม และ หลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษา

การกำหนดให้มีผู้พิพากษาสมทบร่วมเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา อาจก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องความเป็นกลางในคดีได้ ตามหลักการขัดกันของผลประโยชน์ (Conflict of Interests) และอาจมีผลต่อความเป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่ได้ ตามหลักการขัดกันในหน้าที่ (Conflict of Duties) และปัจจุบันคดีอาญาที่ฟ้องต่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง จำเลยมักจะให้การรับสารภาพ และคดีส่วนใหญ่เป็นคดีที่เกี่ยวกับการละเมิดลิขสิทธิ์ หรือการละเมิดเครื่องหมายการค้าที่ศาลสามารถพิพากษาได้ทันที คดีเหล่านี้ย่อมไม่ต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางของผู้พิพากษาสมทบแต่อย่างใด ดังนั้นในคดีอาญาผู้พิพากษาสมทบจึงไม่มีความจำเป็น

การอุทธรณ์คดีอาญาต่อศาลฎีกานั้น ศาลฎีกาซึ่งเป็นศาลสูงสุดซึ่งควรจะทำหน้าที่เพียงวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายสำหรับคดีของศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษ แต่สำหรับคดีทรัพย์สินทางปัญญานั้น ผู้พิพากษาในศาลฎีกาแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนั้นต้องวินิจฉัยทั้งปัญหาข้อกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริงด้วยจะเป็นการถูกต้องหรือไม่เนื่องจากการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงควรเป็นหน้าที่ของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางซึ่งเป็นศาลชั้นต้นที่ทำหน้าที่พิจารณาและสืบพยาน ส่วนศาลฎีกานั้นจะพิจารณาพิพากษาโดยดูจากสำนวนคดีเป็นสำคัญ อีกทั้งในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางซึ่งเป็นศาลชั้นต้นนั้น

มีผู้พิพากษาสมทบในการช่วยพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาฯ แต่ศาลฎีกาแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาฯ ไม่มีผู้พิพากษาสมทบในการพิจารณาคดีพิพากษาคดี

การที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกำหนดให้คดีอาญา มีการอุทธรณ์โดยตรงต่อศาลฎีกานั้นอาจก่อให้เกิดความสับสนกันกับการอุทธรณ์คดีอาญาในศาลอาญาปกติทั่วไป เนื่องจากเป็นการกระทำความผิดอาญาที่เหมือนกัน ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้กระทำความผิด ทั้งยังไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในเรื่องความเท่าเทียมกันในด้านกฎหมายอีกด้วย

การกำหนดให้ศาลจังหวัดดำเนินการสืบพยานแทน การสืบพยานของคดีอาญาในส่วนคดีทรัพย์สินทางปัญญาในศาลจังหวัด ยังคงใช้วิธีการสืบพยานแบบคดีปกติ โดยไม่มีกรรมาธิการพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540 ไปใช้ ก่อให้เกิดผลกระทบตามมา คือเกิดความล่าช้าในคดีอาญาส่วนคดีทรัพย์สินทางปัญญาเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งองค์คณะผู้พิพากษาของศาลจังหวัดประกอบด้วยผู้พิพากษาประจำเท่านั้น ไม่มีผู้พิพากษาสมทบแต่อย่างใด ไม่เหมือนกับองค์คณะผู้พิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาประจำ ไม่น้อยกว่าสองคนและผู้พิพากษาสมทบอีกจำนวนหนึ่งคนเป็นองค์คณะในการพิจารณาคดีอาญาในส่วนทรัพย์สินทางปัญญา จึงอาจมีข้อโต้แย้งในเรื่ององค์คณะของผู้พิพากษาตามรัฐธรรมนูญได้³

การที่กฎหมายให้อำนาจศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ สามารถให้ศาลจังหวัดดำเนินการสืบพยานแทนได้เมื่อเห็นเป็นการสมควร อาจมีประเด็นปัญหาได้เนื่องจากในขั้นตอนการสืบพยานนั้น ผู้พิพากษาที่จะทำคำพิพากษาคดีที่จะเป็นผู้ดำเนินการสืบพยานด้วยตนเอง ซึ่งการสืบพยานด้วยตนเองก็จะสามารถเห็นอากัปกิริยาท่าทางต่างๆของพยาน ทำให้สามารถวินิจฉัยคดีได้อย่างถูกต้อง การที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ให้ศาลจังหวัดดำเนินการสืบพยานแทนนั้น แล้วจึงส่งมาให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ดำเนินการทำคำพิพากษาอาจมีปัญหาความชอบด้วยกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในเรื่องคำพิพากษานั้นต้องลงลายมือชื่อโดยผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณา⁴

³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540, มาตรา 236.

⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา มาตรา 183.

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 ควรมีการแก้ไขให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนั้นมีอำนาจพิจารณาพิพากษาเฉพาะคดีแพ่งเท่านั้น โดยตัดอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาออกไป

5.2.2 ควรยกเลิกความรับผิดชอบในทางอาญาสำหรับกรณีผู้ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา เนื่องจากในปัจจุบันมีการนำเอาความรับผิดชอบในทางอาญามาใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการต่อรองเพื่อเรียกค่าเสียหายในทางแพ่ง ซึ่งเมื่อได้รับชดเชยค่าเสียหายในทางแพ่งเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก็จะมีการถอนฟ้อง หรือยอมความกันในคดี ทำให้กระบวนการพิจารณาในคดีอาญาที่รัฐดำเนินการมาตั้งแต่ต้นสูญเสียไป ทำให้รัฐเสียค่าใช้จ่าย เสียเวลา ในการดำเนินการ ผิดวัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีอาญา โดยนำวิธีการกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษมาใช้ทดแทน

5.2.3 หากยังคงมีความจำเป็นที่จะให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาต่อไป ก็ควรที่จะแก้ไขในเรื่องการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในบางเรื่อง เช่น องค์คณะผู้พิพากษาในการพิจารณาคดีอาญา การอุทธรณ์คดีอาญา หรือการพิจารณาคดีอาญาในศาลจังหวัดในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ยื่นฟ้องจำเลย ดังนี้

5.2.3.1 ควรมีการแก้ไขกฎหมายให้มีการกำหนดจำนวนผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะในการพิจารณาคดีอาญาของศาลทุกศาล รวมถึงศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศด้วย โดยกำหนดให้มีจำนวนผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะให้ชัดเจนและแน่นอน

5.2.3.2 ควรมีการแก้ไขให้องค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ประกอบด้วย ผู้พิพากษาประจำเพียง 2 ท่านเท่านั้น

5.2.3.3 ในคดีอาญานั้นควรมีการกำหนดให้สามารถอุทธรณ์คดีอาญาทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายไปยังศาลอุทธรณ์ได้ชั้นหนึ่งก่อน เพื่อเป็นการทบทวนและตรวจสอบการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลชั้นต้น โดยอาจตั้งเป็นแผนกคดีพิเศษในศาลอุทธรณ์ และกำหนดให้การอุทธรณ์คดีดังกล่าวนี้เป็นที่ สุด เว้นแต่มีเหตุอันสมควรก็ให้มีสิทธิฎีกาได้เฉพาะข้อกฎหมายโดยใช้วิธีการขออนุญาตฎีกาต่อศาลฎีกา

5.2.3.4 ในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาไม่ว่าจะยื่นฟ้องที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง หรือยื่นฟ้องต่อศาลจังหวัด ให้ทำการพิจารณาพิพากษา โดยผู้พิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางเองทั้งหมด โดยอาจกำหนดให้ใช้วิธีการสืบพยานที่เป็นพิเศษตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 และ ข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่าง

ประเทศ พ.ศ. 2540 แทน เช่น การสืบพยานโดยผ่านระบบการประชุมทางจอภาพ (video conference) หรือมีการวางแผนการประชุมก่อนออกไปพิจารณาคดี ฯลฯ

D
P
U